

ÅRSMELDING 2013 – VEST-AGDER-MUSEET IKS

INNHOOLD

DIREKTØREN HAR ORDET	2
STYRETS ÅRSBERETNING 2013	3
VEST-AGDER-MUSEET IKS – FORMÅL OG ORGANISASJONSFORM	3
UTFORDRINGER.....	6
TAKK TIL ANSATTE OG FRIVILLIGE	8
ØKONOMISKE FORHOLD	8
REGNSKAP 2013	9
ÅRSMELDING FRA VEST-AGDER-MUSEET	11
FORNYING.....	11
FORMIDLING OG LOKALE AKTIVITETER.....	14
BESØKSTALL VED AVDELINGENE	14
FORMIDLING I VEST-AGDER-MUSEET	15
FORMIDLINGSAKTIVITET VED AVDELINGENE.....	16
// Kristiansand museum	16
// Gimle gård	17
// Kristiansand kanonmuseum	17
// Setesdalsbanen.....	18
// Mandal museum.....	18
// Sjølingstad Uldvarefabrik	19
// Lista museum	20
// Flekkefjord museum.....	21
FORVALTNING.....	22
FORSKNING OG DOKUMENTASJON	26
STØTTE OG TJENESTER TIL EKSTERNE AKTØRER OG MUSEER	27
DIGITALE BILDER I AGDER (DBA)	28

DIREKTØREN HAR ORDET

«Museene skal være profesjonelle og aktuelle institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle, med planer og strategier for faglig utvikling og nytenkning innenfor forvaltning, forskning og formidling», skriver Kulturdepartementet i sitt tildelingsbrev til Vest-Agder-museet i 2013. Kravene og forventningene til hva et museum i dag skal være er stadig økende – og stadig i endring. Dette stiller krav til omstilling til nye strukturer og nye forventninger. Med utgangspunkt i organisasjonsevalueringen *Synlighet, fart og retning* og erfaringene fra syv års drift, har styret, sammen med administrasjonen, tillitsvalgte og øvrige ansatte, i 2013 gjennomført en omorganisering som setter museet i bedre stand til å møte fremtidens utfordringer, beslutte raskere og arbeide mer ubyråkratisk. Denne ivaretar både den lokale forankringen og de ulike avdelingenes særtrekk, samtidig som museet organisatorisk får samlet og spisset en felles museumsfaglig kompetanse. Det er med tilfredshet vi nå opplever at andre museer søker til oss for å høre våre erfaringer og lære mer om vår organisasjonsmodell.

Det finnes et ordtak om at for mye av det gode, heller ikke er så bra.... Sommeren 2013 var en av de beste på lenge hva gjelder soldager og fravær av regn. Det betyr at det ikke ble noen god «museumssommer» - men det er svingninger vi må og skal ta høyde for. Spesielt gledelig da at besøket ved Setesdalsbanen er fullt oppe å gå igjen - og at besøket i museumshavna på Odderøya fortsetter å stige. I tillegg har vi mange steder hatt en god økning i antall besøk av skoleklasser. Totalt sett tangerer vi derfor likevel toppåret i 2011!

Arbeidet med museumsetableringen på Odderøya løsnert i 2013. Planene for museumshavna med tilhørende bygg begynner å ta form, og de første bevilgningene til realiseringen er på plass. Dette er svært oppløftende etter mange års arbeid.

Museet har i 2013 hatt et variert og spennende formidlingstilbud, rettet mot et bredt spekter av målgrupper. Året ble avsluttet med utstillingen *Den lengste reisen*, en utstilling om Kongefamiliens tid i eksil under 2. verdenskrig. Utstillingen var en gave fra regjeringen til Kongeparet i anledning deres 75-årsdager. Nordberg fort var eneste visningssted mellom Drammen og Hordaland, ekstra gledelig da at det resulterte i publikumsrekord.

Vest-Agder-museet har en stram og krevende økonomi. Dette merkes i forhold til alle de spennende og nyskapende formidlingsprosjektene vi gjerne skulle ha gjennomført, men hvor ressursene ikke strekker til. Det merkes - og synes - kanskje enda mer i det stadig økende etterslepet på bygningsvedlikehold og samlingsforvaltning. Det var derfor svært positivt at Riksantikvaren i 2013 bidro med ekstra ressurser knyttet til bygningsvern på Sjølingstad Uldvarefabrik, i tillegg til at året ble avsluttet med en økning av Kulturdepartementets bevilgning til museet, som skal gå til bevaring av samlingene. Dette gir oss en vitamininnsprøytning og en optimistisk start på 2014!

Kristiansand, 25. februar 2014
John Olsen

Direktør

STYRETS ÅRSBERETNING 2013

VEST-AGDER-MUSEET IKS – FORMÅL OG ORGANISASJONSFORM

Virksomhet og lokalisering

Vest-Agder-museet IKS er et kulturhistorisk museum som består av åtte avdelinger lokalisert i Flekkefjord, Lista, Sjølingstad, Mandal, Kristiansand og Vennesla. Museets hovedadministrasjon ligger på Odderøya i Kristiansand. Museet er organisert som et interkommunalt selskap med formål å organisere innsamling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av kulturhistorien i Vest-Agder. Museet har ansvar for drift og forvaltning av de samlinger og anlegg som er konsolidert i selskapet.

Deltakere i selskapet er Vest-Agder fylkeskommune og kommunene i Vest-Agder. Eierandel og deltakeransvar er fordelt slik:

Vest-Agder fylkeskommune 50/100, Kristiansand kommune 20/100, og kommunene Flekkefjord, Farsund, Mandal og Vennesla 5/100 hver, og 1/100 hver på kommunene Sirdal, Kvinesdal, Lindesnes, Hægebostad, Audnedal, Lyngdal, Åseral, Marnardal, Søgne og Songdalen. Museet skal søke å bidra til at de deltakende kommuner får et godt museumstilbud.

Representantskap

Representantskapet er Vest-Agder-museets høyeste myndighet. De deltakende kommuner og fylkeskommunen utøver sin myndighet i selskapet gjennom dette organet. Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for 4 år i henhold til den kommunale valgperioden. Det kan foretas nyvalg i perioden. Representantskapet har 16 medlemmer, 1 medlem fra hver deltakerkommune. Representantskapsmøter ble i 2013 avholdt 3. april og 29. oktober. Terje Damman leder representantskapet i perioden 2012 til 2015, med Kari Røynlid som nestleder.

Styre

Vest-Agder-museet IKS har et styre på 9 medlemmer med personlige varamedlemmer. 7 velges av representantskapet og 2 velges av de ansatte. Valgperioden er 4 år, tilsvarende den kommunale valgperioden. For ansatterepresentantene er valgperioden 2 år.

Styremedlemmer

Thor Jørgen Tjørhom – styreleder
Toril Runden – nestleder
Åse Marie Bue
Solveig Nordkvist
Tobias Oftedal
Harald Sødal
Aslak Wegge
Thorunn Lunde – ansatterepresentant
Oliver J. Torkelsen – ansatterepresentant

Personlige varamedlemmer

Reidun Bakken
Anne Margrethe Larsen
Kristin Ljosland
Sigrid Tufteland
Jan Seland
Per Sigurd Sørensen
Bjørn Danielsen
Inge Eikeland - 1. vara
Agnete Kjellin - 2. vara

Det har vært avholdt 6 styremøter i 2013 og styret har behandlet 49 saker i løpet av året. Organisasjonsgjennomgangen av Vest-Agder-museet, overdragelse av kulturhistoriske eiendommer fra Vest-Agder fylkeskommune, konsolidering med DS Hestmanden og museets utfordrende økonomi, samt strategier for å bedre denne er de sakene som har fått mest oppmerksomhet gjennom året.

PERSONALE, ARBEIDSMILJØ OG ADMINISTRASJON

Ansatte i Vest-Agder-museet

Museet hadde i 2013 totalt 40,7 faste årsverk. Timelønnte og sesongarbeidere er ikke medregnet i tallet og utgjør et betydelig antall personer som leies inn, spesielt i sommersesongen for å arbeide som omvisere, butikk- og kafé-medarbeidere. Vi har også hatt flere personer inne fra NAV i arbeidspraksis gjennom året. Flere av avdelingene i Vest-Agder-museet har i tillegg venneforeninger som deltar indirekte eller direkte i driften. De frivillige bidrar både faglig og sosialt til miljøene de er en del av i museet.

I januar 2013 tiltrådte to nye konservatorer sine stillinger i Vest-Agder-museet, med ansvarsområder henholdsvis innen militær- og sjøfartshistorie og Gimle Gård/Friluftsmuseet. Ny avdelingsleder på Setesdalsbanen kom på plass i mars og i august ble det ansatt bygningshåndverker i ny stilling på Sjølingstad Uldvarefabrik, finansiert av Riksantikvaren. På Setesdalsbanen ble det i tillegg ansatt markeds konsulent og verkstedformann i løpet av året.

Fra september ble ny organisasjonsstruktur implementert i Vest-Agder-museet, der opprettelsen av to geografiske regioner som overbygning for avdelingene og en seksjon for forskning, forvaltning og formidling er de mest merkbare endringene:

Administrasjonen	Direktør John Olsen
	Administrasjonssjef Gro Eikeland
Setesdalsbanen	Avdelingsleder Tom Johansen
Fagseksjonen	Leder Kathrin Pabst
Region øst	Regionleder Birgitte Sørensen (konstituert fra 15. oktober)
Kristiansand museum	Avdelingsleder Birgitte Sørensen (konstituert fra 15. oktober)
Gimle Gård	Avdelingsleder Birgitte Sørensen (konstituert fra 15. oktober)
Kristiansand kanonmuseum	Avdelingsleder Birgitte Sørensen (konstituert fra 15. oktober)
Region vest	Regionleder Inge Eikeland
Mandal museum	Avdelingsleder Sylvi Sørensen
Sjølingstad Uldvarefabrik	Avdelingsleder Sylvi Sørensen
Lista museum	Avdelingsleder Inge Eikeland
Flekkefjord museum	Avdelingsleder Arild Johannessen

Det er lederne av regionene øst og vest og leder for fagseksjonen som sammen med direktør og administrasjonssjef utgjør museets nye ledergruppe. Omorganiseringen behandles videre i årsmeldingen under kapittelet *Fornyning*.

Likestilling og mangfold

Museet har som mål å være en arbeidsplass der det råder likestilling mellom kvinner og menn. Ved utgangen av 2013 hadde museet 45 ansatte hvorav 20 var kvinner og 25 var menn. Vest-Agder-museets styre besto i 2013 av 4 kvinner og 5 menn.

Vest-Agder-museet anser seg å være en inkluderende organisasjon preget av mangfold på flere plan. Ansatte med forskjellig kulturell og aldersmessig bakgrunn sikrer bredde i museumsdriften. Også faglig er mangfoldet stort, fra ansatte i antikvarisk tekstilproduksjon og dampogdrift til mer tradisjonelle museumsfag. Museet er IA-bedrift (IA = inkluderende arbeidsliv) og legger til rette for arbeidstrening og praksisplasser for personer fra NAV der det er mulig.

Kompetanseheving

Vest-Agder-museet er en kunnskapsvirksomhet, og de ansatte er gjennom sin kompetanse, arbeidsinnsats og motivasjon det viktigste redskapet for å nå organisasjonens mål. Kompetansen og kunnskapen til den enkelte ansatte er et viktig aktivum i museets daglige virksomhet, og det satses bevisst på å videreutvikle både den formelle og den uformelle delen av de ansattes kompetanse. Ansatte i museet har deltatt på nettverkssamlinger og på en rekke relevante seminarer, kurs og møter som bidrar til å øke kompetansenivået både individuelt og på bred basis i museet. Internt har det blant annet blitt avholdt kurs i bygningsvern, skrivekurs og bruk av dramapedagogikk i museumsformidling.

I tillegg til at museet er opptatt av å bygge egen kompetanse, har det også vært fokus på å dele museets erfaringer og kunnskap med andre. En rekke av museets ansatte har delt sin kompetanse gjennom å holde kurs og foredrag om temaer så forskjellige som for eksempel linoljemaling, dendrokronologi og brannsikring. Museet avholder hver vår kurs for egne guider der også eksterne aktører har blitt invitert til å delta. Ansatte ved museet har i tillegg holdt guidekurs eksternt.

Også i deler av 2013 har en konservator vært delvis fristilt fra sin stilling for å jobbe med sin doktorgrad om profesjonsetikk og skal etter planen forsvare sin avhandling i 2014. Konservatoren har holdt en rekke foredrag og undervist på Universitet i Agder som en del av doktorgradsarbeidet.

Museet er seg bevisst sitt ansvar i forhold til å dokumentere og overføre håndbåren kunnskap. Flere av avdelingene arbeider aktivt med å ta vare på og overføre slik kunnskap knyttet til både produksjonsmetoder og arbeidsteknikker. Som eksempel kan nevnes kunnskapsoverføring på trekking av plissé bunadstakkestoff på Sjølingstad Uldvarefabrik, hvor trekkeprosessen har blitt dokumentert i form av film, foto og skriftlig materiale i et samarbeid med Norsk Håndverksutvikling.

Organisasjonsutvikling

I styremøte i desember 2012 gjorde styret i Vest-Agder-museet et prinsippvedtak om profilering i Vest-Agder-museet, der fokus i markedsføringen av museet ble bestemt flyttet fra fellesnavn til det enkelte besøksmål og attraksjon. Det er de nye avdelingsnavnene som benyttes i årsmeldingen.

Byggingen av en felles organisasjonskultur har vært og er et fokusområde i Vest-Agder-museet. Felles treffsteder for alle ansatte bidrar til å styrke samholdet og samarbeidet på tvers i organisasjonen. I 2013 ble det avholdt to felles samlinger for alle ansatte i VAM på Sjølingstad Uldvarefabrik, 26. februar og 2. mai, begge med organisasjonsgjennomgangen som hovedtema. Det ble dessuten holdt en samling for ansatte i Kristiansandsområdet sammen med Fylkeskonservatoren, men vennskapelig kappestrid i bueskyting!

Fra 18. til 21. september dro 38 glade Vammere på studietur til Budapest. Gjennom et variert program, med besøk på en rekke museer, sightseeing og sosialt samvær, fikk de ansatte i museet et solid faglig utbytte samtidig som hele gjengen ble godt sammensveiset. Under turen bodde vi på Mercure Museum Hotel, og sammen besøkte vi både National Museum, History Museum og House of Terror i tillegg til at vi i grupper oppdelt etter fagfelt var innom en rekke mindre museer.

Arbeidsmiljø og HMS

Arbeidsmiljøet og den generelle trivselen blant de ansatte ved museet synes å være god. Det har vært fokus på å sørge for gode rutiner for intern informasjon og kommunikasjon mellom ansatte og ledelse og på sosiale/faglige aktiviteter som kan bidra til et godt arbeidsmiljø. Ved Sjølingstad Uldvarefabrik har Agder Bedriftshelsetjeneste gjennomført en Helse- og arbeidsmiljøundersøkelse i tillegg til en ergonomigjennomgang. Resultatet fra undersøkelsen viser at trivselen på Sjølingstad er bra, med godt arbeidsmiljø både fysisk og psykososialt. Undersøkelsen blir fulgt opp videre, og det er også iverksatt nødvendige tiltak påpekt i ergonomigjennomgangen.

På Setesdalsbanen ble det 21. september gjennomført en beredskapsøvelse knyttet til togfremføring, der også Vennesla Røde Kors Hjelpekorps deltok.

Det totale sykefraværet i 2013 har ligget på 5,0 %. Dette er litt høyere enn fraværet i 2012 men ligger innenfor målet om ikke å overskride 5,6 % sykefravær, definert i museets handlingsplan som IA-bedrift. Det har blitt rapportert to mindre arbeidsrelaterte skader på ansatte.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU)

Arbeidsmiljøutvalget har i 2013 bestått av følgende medlemmer:

Nils Magne Håkegård, hovedverneombud/ansattes representant, Birgit Gautschi/Klaus Olesen (møtt i Gautschis fravær), ansattes representant, John Olsen og Gro Eikeland, arbeidsgiverrepresentanter. Det er arbeidstakersiden som har hatt leder- og sekretærfunksjonen i AMU gjennom året. Agder Bedriftshelsetjeneste har også møtt.

Det har vært avholdt fire møter i AMU i 2013 med blant annet følgende saker:

- Sykefravær
- Handlingsplan for inkluderende arbeidsliv (IA)
- Organisasjonsgjennomgangen
- Radonmålinger på Kanonmuseet
- Oppfølging av problemer med soppvekst i Odderøya 17
- Løpende orientering om saker av relevans for arbeidsmiljøet i museet

Påvirkning av det ytre miljø

Setesdalsbanens aktivitet er av en slik art at noe utslipp i forbindelse med museumstogkjøring er uunngåelig. Utover dette bidrar ikke museets til å forårsake skadelig påvirkning av det ytre miljøet.

Arbeid i administrasjonen

Administrasjonen består av direktør, administrasjonssjef, prosjektleder og regnskapsfører. Prosjektlederstillingen ble etablert i september og har markedsføring som arbeidsfelt, i tillegg til arbeid knyttet til utvikling av Odderøya. Administrasjonen bistår avdelingene i forhold til budsjett/regnskap, markedsføring, personalsaker og felles administrative rutiner. Også fellesanliggender som IKT og forsikring koordineres av administrasjonen. En arbeidsgruppe for økonomi- og administrasjon fungerer på tvers i organisasjonen og arbeider med standardisering av rutiner i museet.

Av større saker har administrasjonen arbeidet med omorganiseringen av Vest-Agder-museet, konsolidering med DS Hestmanden, felles konserveringsverksted for VAM og Sørlandets Kunstmuseum på Odderøya, kontakt mot vertskommunene og utvikling av Odderøya generelt og Odderøya museumshavn spesielt.

UTFORDRINGER

Økonomisk handlingsrom

Mye av museets inntekter er bundet opp i faste utgifter som lønn og sosiale utgifter, strøm, IKT og forsikringer. Dette medfører blant annet at museet ikke klarer å være så dagsaktuelle som en burde – og ønsker å være. Det gir seg utslag både i at en ikke har ressurser til å realisere ideer om spennende og nyskapende formidlingsopplegg eller kapasitet til gjenstandsregistrering og oppfølging av bygningsvedlikehold. Museet har imidlertid i budsjett for 2014 gjort noen sentrale prioriteringer, for å gi virksomheten en tydeligere retning og prioritere noen fagområder særskilt de kommende årene. Hovedårsaken til det begrensede handlingsrommet er misforholdet mellom indeksregulering av tilskudd og lønns/prisvekst, samt at flere av avdelingene var underbudsjetterte ved konsolideringen. Museet hadde i 2013 en strategi i tre punkt for å bedre de økonomiske rammene:

1. Representantskapet fastsetter en årlig indeksregulering på minimum samme nivå som staten.
2. Egeninntjeningen økes ved å knytte til seg kompetanse innenfor markedsføring.
3. Arbeide for økt statstilskudd.

Museets lyktes i forhold til 1. og 3. punkt, mens arbeidet med 2. punkt videreføres i 2014.

Jf. nedenfor vil det også bli arbeidet videre med punkt 3, særskilt rettet mot tilskudd fra Jernbanelverket til Setesdalsbanen og tilskudd knyttet til en konsolidering med Hestmanden.

Bygningsvern

Vest-Agder-museet forvalter i overkant av 90 antikvariske bygg. Som ved de andre museene i landet, er det et stort etterslep på vedlikehold av disse. Ved enkelte bygg har en gått i gang med nødtiltak som å legge presenninger på tak. Bygningsvern er et prioritert område i VAM de neste årene, og det er avsatt ekstra midler til dette i 2014. Til tross for en ekstra økning fra Kulturdepartementet, og omdisponeringer internt vil ikke dette være nok. VAM bør derfor sammen med de andre museene arbeide videre for å øke bevilgningene til bygningsvedlikehold generelt. Det er også en utfordring å klare å ta unna løpende vedlikehold, samtidig som en løfter vedlikeholds nivået ved bygg med store etterslep. Museet bør løpende vurdere om enkelte bygg bør avhendes.

Magasinsituasjonen

Vest-Agder-museet forvalter nær 60 000 gjenstander og 228 000 fotografier. I Mabergåsen på Lista er det etablert et moderne magasin med klimaregulerte haller for mindre og mellomstore gjenstander. Dette dekker behovet for den vestre delen av fylket, samt for hele museet når det gjelder fotomagasin. Kristiansand museum leier et større lokale i Vågsbygd, men dette er for lite, og en del gjenstander oppbevares derfor under utilfredsstillende forhold i museumsbygget på Kongsgård eller i et kaldt lager samme sted. Magasinet knyttet til Setesdalsbanen er lite egnet til dette formålet. I tillegg oppbevares det ved Setesdalsbanen flere unike vogner/vognkasser fra 1880-1890 utendørs under presenning. Museet bør utrede muligheten for sentralmagasin for små og mellomstore gjenstander for den østre delen av fylket, samt magasinløsning for større gjenstander for hele fylket. Når det gjelder vognene på Setesdalsbanen, må dette løses lokalt på Grovane. Det ble søkt om økonomisk støtte fra Stiftelsen UNI og Norsk kulturråd til dette i 2013.

Samlingsforvaltning - registrering

Alle museets gjenstander må gjennomgås og registreres i Primus. Totalt er kun ca. 16 100 av ca. 60 000 gjenstander registrert. Dette arbeidet er viktig for å få oversikt over hva museet forvalter, samlingenes tilstand, samt for å kunne ta godt funderte avgjørelser når det gjelder inntak av nye gjenstander. Det er ikke realistisk å få dette til uten å organisere arbeidet som et prosjekt med ekstra innleid personell, noe som krever ekstra økonomisk handlingsrom. Museet søkte derfor i 2013 om ekstra ressurser fra Kulturdepartementet knyttet til en satsning på samlingsforvaltning. Det ble innvilget en økning fra 2014 som vil muliggjøre en mer målrettet satsning innenfor dette fagområdet.

Kunnskapsoverføring knyttet til handlingsbåren kunnskap

VAM særpreges av mange avdelinger/funksjoner knyttet til «håndbåren kunnskap», dvs. kunnskap som vanskelig lar seg dokumentere utover at kunnskapen går fra person til person. Dette gjelder særskilt aktiviteten på Sjølingstad, driften på Setesdalsbanen samt mye av bygningsvedlikeholdet. På avdeling Sjølingstad har det vært lagt ned et stort arbeid i å utvikle manualer og dokumentasjon som kan støtte opp under opplæringen av nytt personell. Det er imidlertid utfordrende at funksjoner som tidligere ble løst av mange, nå løses av noen få. Sjølingstad, Setesdalsbanen og bygningsvern bør arbeide med å videreutvikle manualer for kunnskapsoverføring. Dette er imidlertid et tidkrevende arbeid som trekker personell ut av den daglige driften og følgelig i en periode krever økte ressurser. En bør videre arbeide for at flere personer er involvert i de ulike prosessene, slik at flere sitter på parallell kunnskap. Museet har i 2013 blitt styrket med en bygningshåndverker på Sjølingstad, finansiert av Riksantikvaren. I tillegg bidrar en økning i statlige bevilgninger, kombinert med egne

omprioriteringer, til at en i 2014 kan engasjere en ekstra restaureringshåndverker på prosjekt. Kunnskapsoverføring til egne ansatte i museet er en viktig del av dette prosjektet.

Vest-Agder-museet som kompetanseinstitusjon

Museet opplever utfordringer knyttet til at fagstillingene i stadig større grad blir spist opp av andre oppgaver. I tillegg har museet opplevd et generasjonsskifte, hvor erfarne konservatorer har gått av med pensjon og nye kommet inn. Museet mener at omorganiseringen som er gjennomført i 2013 vil gi en mer rasjonell drift. Denne trådte i kraft i september 2013 og effekten ventes i 2014. I tillegg burde museet hatt både strategi og økonomi til å øke antallet konservatorer, samt å kunne videreutdanne de som allerede er tilsatt. Museet har ambisjon om å bringe flere opp til sertifisering etter Norsk museumsforbunds ordning (Konservator NMF).

Infrastruktur og rullende materiell ved Setesdalsbanen

For å ha sikkerhet for drift i årene fremover, er en avhengig av både å kunne ruste opp bygg og skinnegang på Setesdalsbanen, samt vedlikehold på rullende materiell. Det er i 2013 gjennomført en vurdering av skinnegang og bygningsmasse, og forslag til tiltak er satt inn i en 10-års plan. Den samme gjennomgangen gjøres i 2013/2014 av rullende materiell. Skal Setesdalsbanen videreføres som et levende teknisk kulturminne, trengs friske midler. Det arbeides mot både Jernbaneverket, Kulturdepartementet og Riksantikvaren for å lykkes med dette. Situasjonen ved Setesdalsbanen har sin parallell ved de andre museumsbanene i landet, og flere av museene med museumsbaner som del av sin virksomhet har derfor gått sammen i forhold til et felles arbeid med å synliggjøre disse utfordringene.

Nye konsolideringer

Vest-Agder-museet har en intensjonsavtale med Stiftelsen Hestmanden knyttet til konsolidering. Forutsetningene for en konsolidering med DS Hestmanden er primært knyttet til økonomiske forhold. Som tidligere nevnt er museets økonomiske handlingsrom begrenset, og nye konsolideringer må ikke bidra til at allerede begrensede midler må fordeles enda tynnere utover. Det er videre en utfordring at arbeidet med nye konsolideringer tar mye tid og oppmerksomhet, som burde ha vært rettet mot utviklingen av museet som en faginstitusjon.

TAKK TIL ANSATTE OG FRIVILLIGE

Styret i Vest-Agder-museet takker for god innsats fra ansatte og frivillige i et år med omorganisering og omstilling. Det har vært stor aktivitet ved alle avdelingene i Vest-Agder-museet, og innsatsen har gitt positive resultater både i forhold til besøkstall og faglig utvikling.

ØKONOMISKE FORHOLD

Fortsatt drift

Årets totale inntekter, inklusive finansinntekter, utgjorde 42 449 688 kroner. Tilsvarende utgjorde årets kostnader 42 421 489 kroner. Til sammen gir dette et netto driftsresultat på 28 199 kroner. Driftsresultatet for 2013 er svekket med 819 898 kroner på grunn av premieavvik på pensjonsinnbetalinger til KLP for 2012 og aktuarberegning av premieavviket for 2013, hvorav sistnevnte inntektsføres i 2014.

Vest-Agder-museet IKS har per 31.12.2013 et samlet disposisjonsfond på 3,98 millioner kroner og 1,20 millioner kroner avsatt i bundne driftsfond.

Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift ved museet er til stede, og årsregnskapet er satt opp under denne forutsetning.

REGNSKAP 2013

***REVISORS BERETNING FORELÅ IKKE VED FREMLEGGING AV REGNSKAPET TIL STYRET.
Denne vil bli inkorporert i årsberetningen før behandling i representantskapet.***

Styret for Vest-Agder-museet IKS

Oddeøya, 25. februar 2014

Thor Jørgen Tjørhom, styreleder

Toril Runden, nestleder

Åse Marie Bue

Aslak Wegge

Harald Sødal

Tobias Oftedal

Solveig Nordkvist

Thorunn Lunde

Inge Eikeland

John Olsen, direktør

ÅRSMELDING FRA VEST-AGDER-MUSEET

FORNYING

Organisasjonsgjennomgang

Konsulent Trygve G. Nordby fra Sonconsult AS evaluerte i 2012 organiseringen av Vest-Agder-museet og anbefalte i sin rapport med tittelen *Synlighet, fart og retning* en rekke konkrete tiltak for å styrke museet faglig, effektivisere driften og gi økt framdrift i arbeidet. Vest-Agder-museet var inntil 2013 organisert i åtte avdelinger. En del av det faglige arbeidet var organisert på tvers av avdelingene i tre faggrupper; *forskning, forvaltning og formidling*. Denne organiseringen medførte en ressurskrevende lederstruktur med uklare roller og ansvarslinjer nedover i organisasjonen. I den nye organiseringen, implementert fra september 2013, er avdelingene underordnet to geografiske regioner og endel av fagkompetansen i museet er samlet i en avdeling som skal arbeide på tvers i organisasjonen. Ledergruppen har blitt redusert og består av de to regionlederne, leder for fagseksjonen og administrasjonssjef i tillegg til direktør. For å ivareta den enkelte avdelings lokale forankring og særpreg er det ved hver avdeling lokale formidlerressurser og håndverkere/vaktmestere. I fagseksjonen sitter hovedansvarlig for henholdsvis formidling og bygningsvern, med oppgave å koordinere disse to viktige feltene på tvers i museet. Vi mener en slik organisering ivaretar både den lokale forankringen og de ulike avdelingenes særtrekk, samtidig som museet organisatorisk får samlet og spisset en felles museumsfaglig kompetanse. Med en mer hensiktsmessig organisering, som legger til rette for raskere beslutningsprosesser, mindre byråkrati og større effektivitet i møter med framtidige utfordringer, håper og tror vi at Vest-Agder-museet er på riktig vei med større fart enn tidligere!

Faglige prioriteringer

Vest-Agder-museet har foretatt en faglig prioritering hvor vi peker på hvilke deler av historien og områdets samfunnsliv vi vil fokusere på de neste årene. Følgende fem områder vil prioriteres innen samlingsforvaltning, formidling og forskning; besøksstedenes lokalhistorie, industrihistorie, maritim historie, militær historie og byggeskikk.

Militærhistorie: Museet har styrket sin kompetanse vesentlig på feltet militærhistorie med ansettelse av militær- og sjøfartshistoriker fra januar 2013. Det har vært gjennomført en kartlegging av de militærhistoriske anleggene på Odderøya, og arbeidet med å tilrettelegge de historiske forsvarsverkene for publikum er kommet godt i gang. Aktiviteten er organisert gjennom *Kulturhistorisk gruppe Odderøya*, som består av Vest-Agder-museet, Odderøyas venner, Orlogsforeningen, Kristiansand kommune og fylkeskommunen. Det har vært fortatt kildestudier for å dokumentere den militære aktiviteten på Odderøya under andre verdenskrig. Resultatene av undersøkelsen munnet ut i artikkelen *Odderøya 1940-1945* som ble publisert i Vest-Agder-museets årbok 2013. Bokprosjektet *Det tyske invasjonforsvaret på Agder 1940-1945* er et samarbeidsprosjekt mellom VAM og Stiftelsen Arkivet som dokumenterer tysk militær aktivitet og festningsbygging på Agder under 2. verdenskrig. På Lista ble *Festung Lista*-prosjektet igangsatt i 2013. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom VAM og Vest-Agder fylkeskommune. Prosjektets målsetting er å dokumentere og tilrettelegge de mange militære anleggene fra 2. verdenskrig på Lista for formidling. Det ble i 2013 satt ned en prosjektgruppe for Kristiansand kanonmuseum, der reetablering av jernbane, bro til Møvikknatten, nytt publikumsmottak og ivaretagelse av sentrale, historiske forsvarsverk i forbindelse med utbyggingsplaner er sentrale mål.

Industrihistorie: Vest-Agder-museet er ansvarlig for å lede beredskapsgruppen i fylket, som har i oppgave å dokumentere og sikre gjenstander og arkiv når viktige industribedrifter legger ned. Våren 2013 fikk museet kjennskap til at landets siste garveri, Aarenes Lærfabrikk AS i Flekkefjord, skulle

innstille driften i løpet av året. Innsatsgruppa ble kontaktet, og Flekkefjord museum dokumenterte de deler av produksjonen som var i drift i form av foto, film- og lydopptak. I forbindelse med riving og forestående avviking av industrivirksomhet fotograferte Mandal museum industrimiljøene på Sanden og Nedre Malmø. Museet deltok på nettverkssamling i Teknologi og industrihistorie/Arbeiderkultur og arbeidslivshistorie i Oslo i april, der arbeidet med å forsøke å få til en nasjonal beredskapsgruppe og felles standard for industridokumentasjon ble igangsatt av nettverket.

Maritim historie, plastbåthistorie: Vest-Agder-museets arbeid med å dokumentere og formidle plastbåtens historie startet i 2010, og ble i 2013 videreført i form av digitalisering av deler av fotoarkivet etter KMV boats i Søgne samt digitalisering av deler av arkivet etter Skibspplast i Evje. Sommeren 2013 ble den flytende plastbåtutstillingen i Nodeviga i det som er starten på Odderøya museumshavn videreført. Interessen blant private eiere av klassiske plastbåter for å la båten sin ligge her er stigende. Museumsregattaen *Plastikk 2013* ble gjennomført søndag 25. august, i strålende sensommervær, med deltakelse fra om lag 20 båter. Båtkonstruktør Eivind Amble ble tildelt årets ærespris.

De sørlandske uthavnene ble satt på kartet under seminaret *Uthavn 2013* i mai, som ble arrangert i samarbeid med fylkeskommunene i Aust- og Vest-Agder, Universitetet i Agder og Aust-Agder kulturhistoriske senter.

Byggeskikk: Vest-Agder-museet forvalter rundt 90 antikvariske bygg. Kunnskap om områdets byggeskikk, bygningsvern og restaureringsteknikker er et prioritert område. Gjennom økte bevilgninger fra Riksantikvaren er stillingsressursen på dette fagområdet økt ved en nyopprettet stilling ved Sjølingstad Uldvarefabrik. Det er videre gjort en gjennomgang av bygningsmassen ved Setesdalsbanen samt laget en 10-års vedlikeholds- og opprustingsplan for denne. Museet har igangsatt ytterligere tiltak for å styrke arbeidet med byggeskikk ved å tilføre økte økonomiske ressurser og å styrke bemanningen. Museet arbeider også med konkrete planer for bedre integrering av bygningsvern i formidlingssammenheng.

BRUDD – vanskelige historier på museet

BRUDD betegner arbeid med vanskelige, ubehagelige, ukjente, kritiske, tabubelagte og kontroversielle temaer – problemstillinger som bryter med vante forestillinger om hva museer beskjeftiger seg med. Vest-Agder-museet og fem andre museer i Norge deltar sammen med Norsk kulturråd i en gruppe som skal arbeide spesielt med *BRUDD*-relaterte problemstillinger. Internt har museet dannet en arbeidsgruppe som skal arbeide med å implementere *BRUDD*-tankegangen i prosjekter og arbeidsmåter. I 2013 har den nasjonale *BRUDD*-gruppa arbeidet med å få til en felles utstilling, *Bak fasaden*, til Grunnlovsjubileet.

Odderøya

Odderøya er et viktig felles tiltak for Vest-Agder-museet. Etter at det i juni 2011 ble fattet et likelydende vedtak i Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune knyttet til museumsetableringen, er dette fulgt opp på flere områder i 2013.

Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune har etablert *Prosjekt Odderøya utvikling*. Dette prosjektet skal sikre en helhetlig og koordinert utvikling av Odderøya, både museumsområdet, infrastruktur, det øvrige kunst- og kulturmiljøet med mer. I 2013 har fokus hos Vest-Agder-museet vært på arbeidet med museumshavn i Nodeviga, forprosjekt konserveringssenter og fasiliteter for bygningsrestaurering, samt deltakelse i *Kulturhistorisk gruppe*.

Sommersesongen ble gjennomført med aktiviteter på land og til vanns. Selv om tilgjengeligheten var utfordrende, fant ca. 1300 besøkende fram til maritime aktiviteter i Lille Nodeviga. Bemanningen ble

økt fra to til tre sesongansatte, noe som ga en mer robust organisering av arbeidet. Tilbakemeldingene var gode, og erfaringene tas med i videreutviklingen av museumshavnen. Når det gjelder utvikling av museumshavnen i Nodeviga, har prosjekteringen av nytt aktivitetsbygg stått sentralt. Saken ble oversendt til politisk behandling i Kristiansand kommune i oktober. I november godkjente bystyret skisseprosjektet for nytt aktivitetsbygg. Arbeidet med det faglige innholdet i museumshavnen ble påbegynt. I august gikk den etter hvert tradisjonsrike regattaen for klassiske plastbåter av stabelen.

I tilknytning til museumsetableringen på Odderøya, har museet knyttet til seg en ressursgruppe av personer med viktig erfaring og kompetanse innen kultur- og reiseliv. Gruppen består av Bentein Baardson ved Kilden teater og konserthus, Reidar Fuglestad ved Dyreparken, Øyvind Eikås i Color Line, Anita Dietrichson fra Næringsforeningen i Kristiansand, Harald Andersen fra Kvadraturforeningen og Heidi Sørvig fra Visit Kristiansand/Arena USUS.

Vest-Agder-museet og Sørlandets Kunstmuseum utarbeidet i 2012 en plan for etablering av et midlertidig konserveringssenter på Odderøya. Dette ble fulgt opp av en ny utredning i 2013, som beskrev muligheten for å etablere et permanent konserveringssenter på Odderøya. Utredningen drøfter muligheten knyttet til bruk av eksisterende bygningsmasse, samt gevinster ved å se konserveringssenteret i sammenheng med et snekker/tømrerverksted knyttet til bygningsvedlikehold for et fremtidig friluftsmuseum på øya.

I forbindelse med årets stortingsvalg, tok Vest-Agder-museet initiativ til en politisk debatt om museumsspørsmål. Museenes utfordringer knyttet til økonomi og utfordringer med å skulle forholde seg til mange departementet sto på dagsorden. I tillegg ble lokale forhold som museumsetableringen på Odderøya debattert. Totalt var åtte partier representert i debatten som samlet bra med publikum. Debatten ble avholdt i Nodeviga på Odderøya.

Nasjonale nettverk

Museets ulike avdelinger deltar i formelle og uformelle nettverk på nasjonalt plan. Vest-Agder-museet har en svært bred tematisk- og samlingsmessig portefølje; vi har derfor sett det som nødvendig å delta i en rekke nasjonale nettverk. Deltakelse i nettverkene er en oppfølging av den museumsfaglige delen av museumsreformen. Vest-Agder-museet deltar i følgende nasjonale nettverk:

Nettverk	Ansvarlig
Arbeiderkultur og arbeidslivshistorie	Konservator Thorunn Lunde (Fagseksjonen)
Bergkunst	Regionleder/konservator Inge Eikeland (Lista museum)
Byggnettverket	Bygningsvernansvarlig Nils Magne Håkegård (Fagseksjonen)
Fotografi (ABM-nettverk)	Fotoansvarlig Arve Lindvig (Fagseksjonen)
Herregårdshistorie	Konservator Mari Olafson Lundemo (Fagseksjonen)
Kystkultur	Avdelingsleder/konservator Arild Johannessen (Flekkefjord museum)
Magasin og bevaring	Konservator NKF-N Simon Mawdsley (Fagseksjonen)
Teknologi og industrihistorie	Konservator Thorunn Lunde (Fagseksjonen)
Museumsnettverk i Virke	Direktør John Olsen har fulgt opp møter og samlinger knyttet til ledelse og overordnede problemstillinger Administrasjonssjef Gro Eikeland i nettverket for administrasjon Prosjektleder Agnete Kjellin i reiselivsnettverket
Museumsbanerådet	Avdelingsleder Tom Johansen
Nettverk for direktører med museumsbaner i museet	Direktør John Olsen (leder nettverket)

Vest-Agder-museet deltar aktivt i Norsk museumsforbunds arbeid og deltar på de fleste samlinger og seminarer i deres regi. Som en viktig reiselivsaktør, har VAM sett det som naturlig å ha et aktivt og engasjert forhold til Næringsforeningen i Kristiansand og i nettverket Arena Usus. Som museets ansvarlige innen reiseliv, representerer Agnete Kjellin museet i det lokale cruisenettverket og i Næringsdepartementets arbeidsgruppe knyttet til reiseliv.

FORMIDLING OG LOKALE AKTIVITETER

BESØKSTALL VED AVDELINGENE

Totale publikumstall pr. avdeling	2010	2011	2012	2013
Kristiansand museum	19 832	29 740	26 567	19 040
Odderøya		600	Ca. 2 200	Ca. 2 300
Gimle Gård	3 125	Stengt	1 659	2 256
Kristiansand kanonmuseum			8 753	9 357
Setesdalsbanen	12 104	19 249	120*	17 524
Mandal museum inkludert Vigeland Hus	4 286	4 689	3 980	4 853
Sjølingstad Uldvarefabrik	8 301	7 164	7 506	7 531
Lista museum	15 263	16 813	17 314	16 273
Flekkefjord museum	8 902	7 616	8 707	6 310
Totalt	71 813	85 868	76 806	85 444

*Kun én avgang sesongen 2012.

Samlet sett har 2013 vært ett av de beste besøksårene i Vest-Agder-museets historie, men tallene viser store variasjoner på avdelingsnivå. Den solide økningen totalt i forhold til 2012 står Setesdalsbanen for. Det gode sommerværet er trolig hovedårsaken til den betydelige nedgangen i antall besøkende ved den største avdelingen, Kristiansand museum. Tallene for Odderøya omfatter barneaktiviteter i Nodeviga, Odderøya Open og regattaen *Plastikk 2013*.

Besøkstall for museets utstillinger på vandring eller i landskapet er ikke tatt med i oversikten. Heller ikke DKS-skoleturneer ved regional museumsformidler i Lindesnesregionen står oppført i tabellen.

Barnehage- og skolebesøk pr. avdeling	2010	2011	2012	2013
Kristiansand museum	5 635	6 125	5 517	5 696
Gimle Gård	387	Stengt	329	56
Kristiansand kanonmuseum			180	225
Setesdalsbanen	0	1 526	0	1 057
Mandal museum	873	687	777	1 636
Sjølingstad Uldvarefabrik	2 080	1 685	1 280	1 741
Lista museum	1 890	2 132	1 342	2 400
Flekkefjord museum	4 532	4 414	5 111	3 577
Totalt	15 397	15 043	14 536	16 388

Vest-Agder-museet har hatt en liten økning i antallet skole- og barnehagebesøk i 2013, men de fleste avdelingene har kapasitet til å ta imot flere grupper. Tallene inkluderer også skoleturneer, bortsett fra regional museumsformidlers rosemalingsturné og deler av skoleopplegget Vigelands grafikk (1120 elever).

FORMIDLING I VEST-AGDER-MUSEET

Koordinering og utvikling av felles formidling og profil i Vest-Agder-museet var inntil sommeren 2013 organisert i faggruppe formidling. Etter omorganiseringen har arbeidet fortsatt i de ulike arbeidsgruppene på formidlingsfeltet:

- Pedagogisk virksomhet og innhold i sesongtilbud
- Digital formidling og kommunikasjon
- Markedsføring, profilering og sponning

Utøvelse og ansvar for museenes formidling ligger ellers til den enkelte avdeling. Vest-Agder-museets formidlingsarbeid tar utgangspunkt i prinsipper og retningslinjer nedfelt i museets formidlingsplan.

Nettverk, kurs og opplæring

Museumsformidlernetverket i Agder: Museumspedagogisk fagdag for Aust- og Vest-Agder ble i 2013 arrangert på Sjølingstad Uldvarefabrik og Kulturtorvet i Lindesnes 17. januar. Her ble ulike formidlingsopplegg presentert og diskutert og ideer drøftet. Museenes felles stand under Sørlandsk lærerstevne i oktober er også et resultat av museumsformidlernetverket. Vest-Agder-museet deltok sammen med Sørlandets Kunstmuseum, Lindesnes Fyrmuseum, Agder naturmuseum og Aust-Agder kulturhistoriske senter. Også de ubemannede museene i Vest-Agders tilbud til skolene ble profilert på den felles standen.

Arena Usus: Vest-Agder-museet ble medlem av klyngenettverket for bedrifter innen reiseliv, opplevelses- og kulturnæringen på Sørlandet høsten 2011. Ved utgangen av 2013 besto nettverket av 93 bedrifter. Vest-Agder-museet har hatt stor nytte av nettverket, spesielt på feltet digital kommunikasjon. Gjennom Usus fikk museet knyttet til seg en bedriftsstipendiat, som sammen med museets arbeidsgruppe utarbeidet en digital strategi for museet i 2013.

Kurs og intern opplæring: Museet har holdt følgende internkurs og opplæring: arbeidsseminar for sommerens verkstedsaktiviteter, dramakurs for museumspedagoger del 2 (Hør min stemme!) og service- og fortellerkurs for sommeransatte. Samme kurs ble også tilbudt andre museer og kulturhistoriske formidlere i fylket. I tillegg er ansatte kurset i publiseringsløsning for ny nettside.

Skoletjeneste

Vest-Agder-museet er en sentral samarbeidspartner for den fylkeskommunale kulturelle skolesekken (VAF-DKS) på kulturarvfeltet. Mye av arbeidet med planlegging av museets tilbud overfor skoler skjer i arbeidsgruppa for pedagogisk virksomhet. Tilbudene er organisert som turneer på skolene og som museumsbesøk. I 2013 fikk Vest-Agder-museet antatt ti tilbud i VAF-DKS. Tilbudet var geografisk bredt og nådde de fleste trinn på grunnskolen.

To av oppleggene var større samarbeidsprosjekter mellom formidlerne i museet:

- *I fotografiets tid – reiser i Sápmi:* Formidlingsopplegg for 5. og 6. trinn om samisk kultur og historie, basert på fotoutstilling fra Tromsø museum. Utstilling og formidlingsopplegg ble gjennomført ved tre av VAMs avdelinger vinteren/ våren 2013: Kristiansand museum, Lista museum og Flekkefjord museum.
- *Hør min stemme!:* Skoleturné knyttet til stemmerettsjubileet. Fem av museets formidlere formidlet aspekter ved demokrati, stemmerett og rettferdighet til 5. og 6. trinn i ulike deler av fylket i løpet av høsten 2013. *Hør min stemme!* var et dramabasert formidlingsopplegg. Vi samarbeidet med teaterregissør Marita Hesjedal om utvikling og innlæring av opplegget. Prosjektet var dermed både et kompetansebyggingsprosjekt internt og et formidlingsopplegg for skoleklasser. Stykket videreføres med en tilpasning til Grunnlovsjubileet i 2014.

Ansvar for tilbudene i de lokale, kommunale kulturelle skolesekkene ligger til den enkelte avdeling.

Andre publikumstilbud

Vest-Agder-museets fellesarrangement, *Den store museumsdagen*, ble arrangert for åttende gang 16. juni 2013. Arrangementet markerer sesongåpning ved alle avdelinger. Vertskap var Kristiansand kanonmuseum. Under det felles temaet *Andre verdenskrig* ble det gitt omvisninger, laget utstilling, servert krisemat og arrangert ulike aktiviteter. Ca. 650 mennesker besøkte arrangementet.

Regattaen for klassiske plastbåter, *Plastikk 2013*, ble arrangert i Lille Nodeviga 25. august. Arrangementet ble innledet med en politisk debatt om museumspolitik. På land forgikk det familieaktiviteter i regi av Vest-Agder-museet og inviterte samarbeidspartnere. 20 båter var påmeldt til regattaen. Anslagsvis 500 mennesker tok turen til Nodeviga i det fine sensommerværet.

Markedsføring og profilering

I 2013 ble det foretatt en gjennomgang av Vest-Agder-museets profil. Bakgrunnen var delvis et ønske om en forenkling og styrking av besøksstedenes merkevare, delvis utfordringer med praktisk bruk av eksisterende logo/designprogram. Resultatet var at "Vest-Agder-museet" ble fjernet som prefiks til avdelingsnavnet. I all hovedsak fikk avdelingene tilbake de opprinnelige museumsnavnene. Eksisterende logo ble beholdt.

Det ble laget fellesbrosjyre og egne avdelingsbrosjyrer på tre språk etter samme mal som i 2012. Brosjyreformatet ble evaluert og vil endres neste sesong. Vest-Agder-museet vektlegger målgruppa barn/ barnefamilier og tilstreber å ha tilpassede aktiviteter. Museets tilbud ble blant annet profilert gjennom barnas museumsspå, som ble delt ut ved avdelingene, turistkontorer og overnattingssteder. Det ble for andre gang laget et felles sesongkort for hele Vest-Agder-museet. Kortet kostet 130 kroner og ga fri entré i hovedsesongen til alle museets avdelinger med unntak av Setesdalsbanen. Kjøp av kort var knyttet til innsamling av gjestedata. Vest-Agder-museet har lagt inn økt satsning på markedsføring gjennom sosiale medier i 2013.

Digital formidling og kommunikasjon

Det har vært stor aktivitet i arbeidsgruppa for digital kommunikasjon i 2013. Arbeidet har i hovedsak vært knyttet til to store oppgaver, utvikling og implementering av ny hjemmeside og digital strategi for museet. Vest-Agder fylkeskommune varslet at publiseringsplattformen Digimaker, som også Vest-Agder-museet publiserte på, ville bli lagt ned i løpet av sommeren 2013. Museet engasjerte Arendalsfirmaet Frameworks til å utvikle og designe nye nettsider i publiseringsløsningen WordPress. De nye nettsidene var operative fra september 2013. Sammen med Usus-bedriftsstipendiat, utarbeidet museet en digital strategi, som ble ferdigstilt før sommeren. Strategien er todelt og inneholder en plan for profilering av museet som besøksmål samt en strategi for ivaretagelse av museets samfunnsansvar og faglige kommunikasjon på nettet. Alle avdelinger har nå fått egen Facebookside og oppføring på Tripadvisor. Sommeransatte ble involvert i arbeidet med profilering av museets tilbud i sesongen.

FORMIDLINGSAKTIVITET VED AVDELINGENE

Hovedarena for formidlingen i Vest-Agder-museet er de ulike besøksmålene. Det har vært god aktivitet både i sesongen og i skoleåret 2013.

// Kristiansand museum

Vest-Agder-museet Kristiansand er i hovedsak et friluftsmuseum med om lag 40 kulturhistoriske bygninger plassert i en *Bygade*, et *Setesdalstun* og et *Vest-Agdertun*. I tillegg har museet utstillingsarealer i administrasjonsbygningen og i ulike bygninger rundt på anlegget. Kristiansand Sjøfartsmuseum er en integrert del av museet og *Minibyen* ligger på området.

Formidling og utadrettet virksomhet

Det er en betydelig nedgang i det totale besøkstallet for 2013 sammenlignet med 2012. Det gode sommerværet er en vesentlig årsak til besøksnedgangen i sesongen. Ordningen med søndagsåpent museum utenfor sesongen kunne av økonomiske grunner ikke prioriteres i 2013. Veteranbiltreffet, som vanligvis er i Bygaden på våren måtte flyttes på grunn av plassmangel, noe som også påvirket besøkstallet.

I 2013 har museet hatt undervisningsprogram både gjennom den kommunale og den fylkeskommunale skolesekken. 5. og 6. trinn har fått tilbudet *Sápmi – i fotografiets tid*, 3. trinn *Jegeren i steinalderen* og 4. trinn fikk opplegg rundt seilskutetida på Sørlandet gjennom programmet *Vinden som tjener, vinden som herre*. Barnehagegrupper og grupper fra grunnskole, videregående skole og voksenopplæring har også deltatt på julevandring. Våren 2013 viste museet utstillingen *SPOR, norsk arkitektur 2005-10*. Utstillingen er produsert av Nasjonalmuseet. For tredje år på rad har museet gjennomført dramabasert formidling i Bygaden på Kongsgård. Den profesjonelle skuespilleren Inger-Helen Kilsti gjennomførte forestillinger/omvisninger både ute, inne og i bakgårder på museet. Det var i tillegg populære aktiviteter for barn hver dag i juli og august. Vi har i løpet av 2013 arrangert tre større temadager på Kongsgård: Friluftsgudstjeneste, Familiedagen og Førjulshygge.

Frivillig arbeid

Vest-Agder Fylkesmuseums venneforening har ca. 150 medlemmer. De hjelper avdelingen med billettsalg og andre oppgaver på temadager og utfører dugnadsarbeid på friluftsmuseet: Vasker, maler og rydder. Venneforeningens dag arrangeres en gang i året, og det gjennomføres hvert år én eller flere kulturhistoriske utflukter. De selger også kaffe, kaker og annet på museets temadager, noe som resulterer i en årlig gave til museet. I 2013 bidro de med økonomisk støtte til omvisninger med skuespiller i Bygaden.

// Gimle gård

Gimle er en herregård som ligger i Kristiansand. Den ble bygd mellom 1797 og 1807. Opprinnelig var det en lystgård for kjøpmann Bernt Holm, en av byens velstående handelsmenn. Eiendommen ble testamentert til Kristiansand kommune da siste eier, Ottilie Arenfeldt Omdal, døde i 1982. Hovedbygningen ble overlevert med alt inventar. Den eies av Stiftelsen Gimle Gård og forvaltes av Vest-Agder-museet. Fem generasjoner Holm-Arenfeldt-Omdal har etterlatt seg mange kulturhistoriske skatter.

Formidling og utadrettet virksomhet

I sommersesongen 2013 var det tilbud om daglige omvisninger fra 15. juni til 20. august. Det ble også gjennomført omvisninger med skuespiller og musiker, et tilbud som ble svært godt mottatt. Søndag 24. november holdt et julepyntet Gimle Gård åpent hus. Nesten 1000 personer besøkte museet i løpet av fire timer, over dobbelt så mange som i fjor. Ulike grupper har også fått omvisning i løpet av året.

I oktober arrangerte Breidablikk lystgårdseminar på Gimle Gård. Her fikk påmeldte, deriblant mange gårdeiere fra rundt om i landet, en egen omvisning med fokus på installasjoner knyttet til brannsikringsarbeidet som har blitt gjort. Dette ble sett på som så interessant at det ble gjort avtaler om et eget brannsikringsseminar i 2014. Agder Vitenskapsakademi har også i 2013 hatt Gimle Gård som fast møtested, og malerisalen har blitt brukt til konserter.

// Kristiansand kanonmuseum

På Møvig i Kristiansand ligger verdens nest største kanon som noen gang er montert på land. Årsaken til plasseringen på Møvig var at tyskerne etter okkupasjonen i 1940 hadde behov for å kontrollere

Skagerrak. Det ble planlagt et batteri på Møvig (Batterie Vara), og et i Hanstholm, Danmark. Dette er den korteste strekningen mellom Norge og Danmark. Etter krigen ble batteriet en del av det norske kystartilleriet, og kanonen ble avfyrt for siste gang i 1952. Kristiansand Kanonmuseum ble åpnet i 1993 og ble konsolidert med Vest-Agder-museet i 2012.

Formidling og utadrettet virksomhet

Interessen for Batterie Vara er stor både i inn- og utland, og det er økning i besøket i 2013, dette til tross for at museets hovedsesong ble noe redusert. Hovedvekten av besøkende er enkeltbesøk, men også cruiseturister, enkelte skoleklasser, bedrifter, lag og foreninger har bestilt omvising på museet. I juni 2013 ble Vest-Agder-museets årlige museumsdag lagt til Kristiansand kanonmuseum. Da var det kjøring og avfiring (med løskrutt) av kanonen, aktiviteter, demonstrasjoner og utstillinger knyttet til 2. verdenskrig.

// Setesdalsbanen

Setesdalsbanen er én av fem etablerte museumsbaner i Norge. Den spesielle sporvidden 1067 mm, var dominerende frem til 1900. Av i alt ca. 1000 km utbredelse, er Setesdalsbanens åtte km det siste strekket om er igjen. Setesdalsbanen har samlinger fra Sulitjelmabanen i nord til Flekkefjord-Egersund i sør. Kjøresesongen 2013 varte fra midten av juni til slutten av september, med tre ordinære søndagskjøringer i tillegg til en rekke oppsatte avganger med cruiseturister.

Formidling og utadrettet virksomhet

Sesongens første persontog hadde avgang 11. juni, med motorvogn. Lokomotiv nr. 5 viste seg å være i dårligere stand enn først antatt, men det mindre lokomotiv nr. 6 har fungert bra. Det ble kjørt rutetog med tre avganger på søndager i perioden 16. juni – 1. september. Publikumstilstrømmingen var stor gjennom hele sesongen, med enkelte avganger utsolgt. Det ble kjørt 14 avganger med cruisepassasjerer.

Det ble gjennomført to dager med skole- og barnehagekjøringer med fullt belegg med damptog fra Grovane til Røyknes – med to timers stopp på Paulen Gård. Grillene ble tent, og diverse leker ble lagt frem til fri bruk. Setesdalsbanen har også hatt besøk av "Mobil leirskole". Gruppen fikk et kort foredrag og filmvisning på Grovane Stasjon før videre omvisning på Verkstedsområdet. Deretter gikk turen til Røyknes stasjon med Sulitelma og en vogn med sykler. Dette viste seg å være svært vellykket og en videreføring er planlagt i 2014. Sesongens siste kjøresøndag ble markert med arrangement på Røyknes og Nomeland kraftstasjon i samarbeid med Vennesla historielag, Agder motorhistoriske klubb, Agder Energi og en veteranbuss fra Samsør. Setesdalsbanens venner gjennomførte stordriftsdag med både damptog og motorvogn.

Frivillig arbeid/venneforening

Venneforeningen Setesdalsbanens Venner har deltatt på mange områder i driften av Setedalsbanen. Som en del av Driftsbestyrelsen for Setesdalsbanen er venneforeningen direkte involvert i driften, og mange frivillige har i tillegg til å delta i togfremføringen også bidratt ved klargjøring av materiell, banevedlikehold, maling, krattrydding og utgivelsen av publikasjonen *Nytt fra Setesdalsbanen*. Venneforeningen er også involvert i flere arbeidsgrupper og utvalg ved banen.

// Mandal museum

Mandal museum består av Andorsengården og barndomshjemmet til kunstnerbrødrene Gustav og Emanuel Vigeland. Museet har samlinger av kunst og gjenstander fra fiskeri og sjøfart.

Formidling og utadrettet virksomhet

Mandal museum har vært godt besøkt i 2013. Hovedsakelig skyldes økningen Det kulturelle skolesekkopplegget (DKS) *Vigelands grafikk*, gjennomført på Vigeland hus i regi av museets regionale

museumsformidler. På dette opplegget deltok 765 elever fra mandalskolene. I tillegg deltok 220 elever på museets markering av Amaldus Nielsen 175 års-dag. Vi har gjennomført to DKS-tilbud på museet: *Vigelands grafikk* på Vigeland hus, og *Dyr i bilder* i samarbeid med Agder naturmuseum og botaniske hage, i Andorsengården.

Det har vært færre arrangementer på Mandal museum og Vigeland hus i 2013 enn året før, men vi gjennomførte også i år påskeaktiviteter for hele familien på Vigeland hus. På Mandal museum og Vigeland Hus viste vi sommeren 2013 utstillingen "Gustav Vigeland og fotografiet", utlånt fra Vigelandsmuseet. I forbindelse med Skalldyrfestivalen arrangerte vi skalldyraktiviteter utenfor Andorsengården og på Vigeland hus.

Museet har tatt initiativ til et spleiselag for plassering av et sterkt forstørret postkort fra 1910 med motiv og informasjon om byen, i Uranienborg parkeringshus.

Frivillig arbeid/venneforening

Mandal museum har god kontakt med bl.a. Vigeland Hus A/S, Mandal kunstforening og Mandal historielag.

// Sjølingstad Uldvarefabrik

A/S Sjølingstad Uldvarefabrik ble grunnlagt i 1894 og er i dag en levende museumsfabrikk som er ivaretatt som et teknisk kulturminne over tekstilindustrien i Norge. Fabrikken produserer fortsatt ullvarer på de gamle maskinene, blant annet garn, tepper, vadmél, plissé, ullfilt m.m. Fabrikken er komplett med fargereri, spinneri, veveri og appretur og har eget kraftverk med damanlegg. Vi har også åpen museumsbutikk med våre egenproduserte varer.

Formidling og utadrettet virksomhet

Museumsfabrikken er unik i norsk og europeisk målestokk. Gjennom produksjonen blir kunnskap om maskiner, prosesser og industrihåndverksteknikker videreført og tatt vare på, og er derfor en viktig forutsetning for å kunne formidle en levende museumsfabrikk.

Det ble gjennomført flere arrangementer på museumsfabrikken i 2013: Årsmøte og foredrag med Lindesnes historielag, Bunadkafé, vinterferie-, påske- og høstferieaktiviteter med ullverksted og omvisninger. Kulturminnedagen ble markert med foredrag om stemmerettens utvikling, og det tradisjonelle julemarkedet ble holdt over to dager. Barnas juleutstilling med arbeider av skoleelever og barnehagebarn ble også satt opp, men med mindre oppslutning enn før. Det tradisjonelle juleverkstedet ble fullt i år også, 350 barn deltok. I sommer viste vi en enkel egenprodusert utstilling med gjenstander fra produksjonen, bilder og film. Det ble gjennomført tre daglige omvisninger i fabrikken og ett daglig ullverksted for barn gjennom hele sommersesongen.

DKS-opplegget *Den industrielle revolusjon* ble gjennomført for åttende trinn også i 2013. I tillegg har museumsbutikken gjennom hele året tatt imot både skoleklasser, barnehagegrupper og andre grupper på omvisninger i fabrikken og verkstedaktiviteter. Det totale besøkstallet er omtrent som året før, men vi har hatt nådd flere skoleelever i 2013. Dette skyldes først og fremst skoleturneen *Hør min stemme!* som museets formidler deltok på i Mandal og Lindesnes.

Frivillig arbeid/venneforening

Venneforeningen Uldvennen er en viktig samarbeidspartner for museumsfabrikken. Uldvenner har deltatt på både Kulturminnedagen og årets Julemarked.

// Lista museum

Lista museum har flere avdelinger i Farsund kommune. Hovedsetet er Nordberg fort med formidlingsbygg fra 2009. Museet skal se helheten i lokalsamfunnet, naturen og kulturen og ta for seg både historie, samtid og framtid. Kunst skal være en integrert del av formidlingen.

Formidling og utadrettet virksomhet

Omkring 16 000 gjester benyttet seg av museets tilbud i 2013. Det er en liten nedgang i fra 2012. Nedgangen skyldes delvis det gode sommerværet, men også at det ikke har vært cruiseanløp i Farsund i 2013. Vi aner også en liten nedgang i antall bussgrupper. Det har vært godt besøk på ulike arrangementer, konserter og foredrag. Det er en gledelig økning i antall skoleelever. 2013 har generelt vært et aktivt år på museet. Det har særlig vært satsset på aktiviteter og formidling. Nybygget på Nordberg har holdt åpent alle søndager og helgeåpent i skuldresesongene. I hovedsesongen var museet åpent alle dager. Listeskøyta kystkultursenter holdt åpent hver dag i kjernesesongen. Friluftstunet i Vanse har kun hatt søndagsåpent denne sommeren. Søndager har også Østhassel redningsstasjon vært åpen. Her har Sælør og Lista kystlag hatt ansvaret. Møllene på Hervoll og billedhugger Mathias Skeibroks fødested på Skeibrok er åpne miljøanlegg.

Sommeren 2013 kunne museet tilby *Skattejakt på fortet* og en rekke andre aktiviteter. *Barnas bunkers* med hoppetau, fotballer, rockeringer og lignende ble også åpnet. En dag hver uke i sommersesongen og to dager alle skoleferier hadde vi tilbud til barn om diverse aktiviteter. Det største enkeltarrangementet var en «happening» som ble arrangert for en konferanse i Lista Fly- og Næringspark i juni. Mer enn 200 gjester fikk oppleve simulert flyangrep og konsert i regi av Fyrlyd. I løpet av året har museet arrangert og vært arena for flere andre konserter; den største var konserten med Jonas Alaska i oktober. Andre søndag i advent hadde vi *Førjulsstemning på fortet*. Nordberg fort har tilbudt diverse konserter, foredrag og konferanser. Museet har i tillegg vært medarrangør av godt besøkte konserter i samarbeid med Fyrlyd, Nordsjøfestivalen og Farsund Jazz- og viseklubb. Vi var også en del av arrangementet *Damenes weekend*. Lista museum har som foregående år hatt jevnlige forespørsler om guidetilbudet vårt og om foredrag i lag og foreninger. Museet har arrangert "Lista rundt-turer" i samarbeid med Lista menighet og flere "Naturlosturer". Sammen med Fylkeskonservator arrangerte vi i februar flintknakke-kurs med flintsmed Morten Kutchera. I forbindelse med kvinnedagen hadde vi foredrag av religionshistoriker Nanna Løkka om vikingkvinnene. Vi arrangerte i høst også *Kommunens kvinner* sammen med Farsund kommune. Dette var en markering av stemmerettsjubileet.

Skoletilbudet i 2013 har vært variert og godt besøkt. Det ble gitt tilbud i DKS til alle på 3. trinn på Hervoll mølle og alle på 4. trinn om arkeologi. For første gang kunne skoleelever grave etter fornminner i ekte steinalderjord under et skoleopplegg. Sammen med serveringsstedet 8th Avenue har skolene i distriktet fått oppleve Det amerikanske Lista. I tillegg fikk 8. trinn i vestre del av Vest-Agder besøk av formidler med opplegget *Da Amerika kom til oss*, også dette gjennom DKS. Vår formidler var på skoleturné i Listerregionen med stemmerettsopplegget *Hør min stemme!* for 6. trinn. Også den samiske utstillingen *I fotografiets tid* var en del av DKS i 2013. Tekstilkunstutstillingen *Under teppet* fra Sørlandets Kunstmuseum tok opp vanskelige tema knyttet til krig, nød og urettferdighet. Flere barnehager har også besøkt Nordberg fort, Hervoll mølle og Listeskøyta kystkultursenter.

I tillegg til våre faste utstillinger har vi hatt flere temporære utstillinger i 2013:

Den største begivenheten var utstillingen *Den lengste reisen (1940-45)* fra Nasjonalmuseet som åpnet 19. desember. Vi har også hatt vandreutstillingene *I fotografiets tid* fra Tromsø museum som omhandlet samisk dagligliv og *Pil og boge – midt i blinken* fra Hordamuseet, som viste utviklingen av buer gjennom historien. Gjennom *Kunstaksen fyr-et-fortet* sammen med Galleri Lista Fyr har museet vært arena for flere kunstutstillinger. I tillegg har vi vist fotodokumentasjonsutstillingen *Bunkere og*

bunkerologer i samarbeid med arkitektkontoret Stiv kuling. Fluktbåten VA-92L fra Skottland har fått sin faste plass i utstillingen på Listeskøyta kystkultursenter. Båten forlot Farsund med fire flyktninger i juli 1941.

Venneforening og lokale samarbeidsprosjekter

Lista Museums Venneforening hjelp i forbindelse med arrangementene våre har vært av avgjørende betydning. Entusiastene på Listeskøyta kystkultursenter legger ned mye tid og krefter i dugnadsinnsats. Lister forsvarshistoriske forening har brukt mye ressurser på å tilrettelegge for et publikumstilbud i Hangar 45. Museet har i samarbeid med Museets venner utgitt årbok med artikler med lokalhistorisk innhold. Avdelingsleder er redaktør. Venneforeningen har også gitt ut en bok om russerfangene i Farsundsområdet. Forfatter er Thorbjørn Larsson-Fedde.

Vi har inngått samarbeid med Fyrlyd om å utvikle og tilby komplette kulturopplevelser i unike kulturhistoriske omgivelser. Prosjektet er støttet av Innovasjon Norge og Nærings- og energiavdelingen i Vest-Agder fylkeskommune. Vi har samarbeidet med Lista Flypark, Lister nyskaping, Farsund kommune og Farsund næringssekskap om et forprosjekt om å utvikle det som vi foreløpig kaller *Lista natur- og aktivitetspark*. Sammen med Vest-Agder fylkeskommune og Lister forsvarshistoriske forening har vi fått midler fra Riksantikvaren til et verdiskapingsprosjekt som skal kartlegge kulturminner fra andre verdenskrig på Lista, for å se hvordan disse kan brukes av lokalbefolkning og turister. Gjennom året har vi også et nært samarbeid med Nordsjøfestivalen. Museet er deltakere i Farsund kommunes Reiselivsforum, samt i styringsgruppen for Utvalgt kulturlandskap Vest-Lista og styringsgruppen for Lista natur- og aktivitetspark.

// Flekkefjord museum

Flekkefjord museum består av et skipper- og sjømannshjem med gjenstander fra 17-, 18- og 1900-tallet og de nyere Sjøbuene med utstillingssaler, kontorer og magasin. I Sjøbuene er det en fast utstilling som omhandler kunstneren Lars Kristian Gulbrandsen og hans kunst. I tillegg vises temporære utstillinger. Museet har også fiskeskøyta Solstrand fra 1936.

Formidling og utadrettet virksomhet

Museet legger spesiell vekt på formidling overfor barn og unge, herunder utvikling av innhold i Den kulturelle skolesekken. Som regel er museet fulltegnet i skoleseongen. Besøktallet for 2013 er imidlertid lavere enn i 2012. Nedgang i elevbesøk kan forklares med at fast ansatt formidler er i fødselspermisjon og at få grupper ble meldt inn til utstilling i regi av DKS. Det har også vært lavere besøk i sommersesongen og bortfall av cruiseanløp i regionen.

Avdelingen i Flekkefjord har sesongåpent i perioden 15. juni til 20. august. I denne perioden byr museet på sine faste utstillinger samt sommerutstillingen. I juli har vi i tillegg to ukentlige aktivitetsdager for barn. Museet tilbyr også aktiviteter i vinter- og høstferien. Museumsformidler hadde i 2013 for første gang tre dager kveldsåpent med aktivitetstilbud i tilknytning til førjulsutstillingen, med ca. 70 besøkende. Første helg i advent arrangeres juleverksted i samarbeid med Flekkefjord husflidslag.

Museet har i 2013 hatt åtte temporære utstillinger: *I fotografiets tid – reiser i Sápmi* (DKS), Dagfinn Kjølrsrud – utstilling i samarbeid med SKMU, Flekkefjord Kunstforening, Videregående skole: årsutstilling, Joel Toledo: sommerutstilling, *Min bokstav*, Førjulsutstillingen *Snø, før jeg dør* i samarbeid med ABUP, Hundebæsjutstilling! Museet har hatt flere undervisningsopplegg i 2013 i tillegg til opplegg knyttet til de temporære utstillingene: *Lars Kristian Gulbrandsen*, *Tatjana for skoleklasser*, 4.- 9.klasse (lokal DKS), *Solstrand* for 5. klasse (lokal DKS), *Hør min stemme!*, DKS-skoleturné, byvandring for elever. I tillegg har vikarierende museumspedagog holdt foredrag om tekstilindustri og flere foredrag i forbindelse med stemmerettsjubileet.

Frivillig arbeid/venneforening

Flekkefjord museum har ikke egen venneforening, men har et utstrakt samarbeid med ulike aktører innen kulturminnevernet og andre deler av kulturlivet: Klassisk (Musikkens Venner), Flekkefjord Husflidslag, Flekkefjord Kunstforening, Flekkefjord Historielag, Flekkefjord Hagelag, Flekkefjord videregående skole og Byggeskikkssenteret. Vi samarbeider også med Flekkefjord kommunes kulturavdeling ved avvikling av ulike aktiviteter knyttet til skoleferier. Lokalene i Sjøbuene er flittig brukt av ulike lag og foreninger. I 2013 ble det arrangert flere konserter, seminarer, møter og kurs.

FORVALTNING

Samordning og kvalitetssikring av arbeidet knyttet til museets samlinger, bygninger og teknisk-industrielle kulturminner var inntil sommeren 2013 organisert i faggruppe forvaltning. Etter omorganiseringen har forvaltning blitt en viktig del av fagseksjonens ansvarsområde. Vest-Agder-museet forvalter totalt 93 antikvariske bygninger, ca. 60 000 gjenstander og ca. 220 000 foto. Eierskapet til bygg og samlinger ligger fremdeles hos stiftelsene og kommunene. Museet har vedtatt en samlingsforvaltningsplan og en fotobevaringsplan som er styrende for arbeidet på forvaltningsfeltet.

Vedlikehold og antikvarisk drift ved besøksmålne

Fagseksjonen koordinerer mye av arbeidet innenfor bygningsvern, men utføringen av arbeidet skjer primært av ansatte lokalisert til det enkelte besøksmål, eller ved at større prosjekter settes ut til eksterne firma. Museet har store etterslep på bygningsvedlikehold ved alle avdelingene. Det prioriteres derfor hardt i forhold til hvilke tiltak som kan gjennomføres på hvilke bygg.

Kristiansand museum

Behovet for vedlikehold på friluftsmuseets bygninger er stort. Av prosjekter som er utført dette året er istandsetting av Stiftamtmannens paviljong, rutetekket sinktak på Børskiosken, blikkenslagerarbeid med sinktakrenner i Bygaden og nye steinstabber til Nomelandsloftet. Ellers har det blitt istandsatt dører og vinduer, det har blitt ryddet skog, særlig rundt Tonstad-bua. Det har vært et godt samarbeid mellom museets håndverkere og Fylkeskonservatoren, både når det gjelder kurs og kompetanseheving og oppdrag som bl.a. å demontere stabbur på Tveit bygdetun.

Gimle Gård

Lystgården Gimle Gård er en stor bygning med mange værelser og hundrevis av gjenstander som kontinuerlig etterses og konserveres ved behov. I 2013 har det blitt foretatt større oppgaver med byggets eksteriør da muren på bygningen har blitt istandsatt og tilbakeført til en mer opprinnelig stand. Det har blitt drenert rundt hele bygget og den gamle fyringsoljetanken har blitt lokalisert, tømt og gjenfylt med grus. Søylerrekken foran ved inngangen skal også istandsettes, og dette prosjektet ble igangsatt i 2013. Det har dessuten blitt arbeidet med sikrings- og opprustningstiltak på forvalterboligen.

Kristiansand kanonmuseum

Det foretas jevnlig vedlikehold og istandsetting, som drenering av kanonbrønner, mekanisk vedlikehold, rengjøring og maling.

Setesdalsbanen

Sesongen 2013 ble den første uten ansatt banemester. Sesongen ble gjennomført med kjøp av disse tjenestene. Norsk Jernbanedrift har hatt både hovedgodkjenning, veiledning og månedlig kontroll av jernbanesporet. Arbeidet har foregått i nært samarbeid mellom ansatte, sesongansatte og frivillige på dugnad. Ved hovedkontrollen ble det avdekket flere kritiske skjelheter. Disse ble da utbedret og

sjekket ut. Det ble også foretatt en foreløpig vurdering av sporet fra Grovane til Beihølen dam. Erfaringen med innleie av tjenester på banen er så god at den søkes videreført. Paulen bro ble også visitert og kontrollert, og som vanlig ble det utført fjellrensk. Banen ble klar for første passasjertog 11. juni.

Det utføres løpende vedlikehold på rullende materiell. P.t. er kun ett damplokomotiv driftsklart. Dette er en utfordring og en risiko i forhold til forutsigbar togfremføring. Det arbeides med å få enda et damplok klart for drift, her byttes nå stagbolter og kjelerør. Istandsetting/vedlikehold av passasjervogner må gis prioritet fremover, hvis samme antall passasjerer skal kunne fraktes i årene som kommer.

Etter anmodning fra Jernbaneverket er det laget 10-årsplan for infrastruktur – bane, bygninger, broer etc. Planen blir et viktig redskap for virksomhetens prioriteringer i årene som kommer. Det er også satt ned et lokomotivutvalg med samme formål.

Mandal museum og Vigeland hus

Mandal museum holder til i den fredede Andorsengården, mens Vigeland hus er barndomshjemmet til Gustav og Emanuel Vigeland. Begge bygg står foran store utfordringer når det gjelder vedlikeholdsoppgaver. I 2013 ble to vinduer i Andorsengården renoverert av spesialfirma med midler fra Vest-Agder fylkeskommune. Mandal kommune vil lage en plan for fullstendig teknisk opprusting av bygningskomplekset.

Sjølingstad Uldvarefabrik

I 2013 ble det med midler fra Riksantikvaren opprettet ny stilling som bygningshåndverker. Bygningshåndverkeren har medvirket til utarbeidelse av vedlikeholdsplaner, samt sikringsdelen av bygningsmassen. Nødvendig vedlikehold og småreparasjoner på maskinene ble i hovedsak gjort av de ansatte i produksjonsavdelingene. Vi mottok midler fra Norsk Kulturråd og Riksantikvaren for utarbeidelse av sikringsplan. Vi fikk også midler til utskifting av den elektriske hovedtavlen. I desember ble el-tavlen ferdigstilt. Den opprinnelige tavlen er bevart.

Produksjonen av filt, ulltepper, vadmél, sjal og plisséstoff til Vest-Agder- og Setesdalsbunaden har gått som planlagt. Produksjonen av spunnet garn var litt mindre enn året før. I spinneriet har vi gjennomført en møysommelig rengjøringsprosess på det største av kardeverkene våre. Alle valser er tatt ut og rengjort. Det er 15 år siden det ble gjennomført en slik grundig rengjøring sist. I ververiet er to vevstoler satt i stand. I løpet av året vil flere skaftestoler bli komplettert med renning, og dermed klare til kjøring. Det er krevende å få tak i maskindeler fra 1930-40-tallet. Ofte må disse produseres selv. Vi har pågående diskusjoner rundt produksjonsmengde kontra stillestående av maskinene. Etter vår vurdering blir de best tatt vare på gjennom bruk, men samtidig er det utfordringer knyttet til slitasje på maskindeler og behov for fornying av disse.

Turbinen har gjennom året vært i full drift. Produksjon til eget forbruk har blitt dekket, i tillegg til salg på det åpne markedet.

Lista museum

Det er kun drevet mindre, løpende vedlikeholdsarbeid på bygningsmassen lokalisert til Lista museum i 2013.

Flekkefjord museum

Museumsskøyta Solstrand ble høsten 2013 kjørt til Risør Trebåtbyggeri for ferdigstilling av arbeidet med utskifting av dekkebjelker etter at det hadde oppstått råte og soppdannelser. Museet mottok

ekstra støtte fra Vest-Agder fylkeskommune og Stiftelsen UNI til dette arbeidet. Det har også blitt utført løpende vedlikehold av Solstrand.

I 2010 ble krambuprojektet gjenopptatt med bygging av kjeller/fundament. Oppstart av reising av selve bygningen startet høsten 2011. I 2012 ble den nesten ferdig utvendig. I 2013 ble krambua malt utvendig, og innvendig tømmerarbeid er kommet i gang. Krambua blir, når den står ferdig, et aktivum for museet i Flekkefjord, med resepsjon/krambu og et lite spisested. Flekkefjord kommune har ansvar for generelt vedlikehold av Dr. Krafts gate 15 og Sjøbuene.

Kompetanseheving

Det har vært gjennomført kompetansehevende tiltak på flere områder innen museets forvaltningsvirksomhet i 2013. I juni ble det arrangert grunnleggende kurs i registreringsprogrammet Primus for ansatte hele museet. Fotoansvarlig har vært på fotojuss-kurs og workshop i fotobevaring. Bygningsvern avdelingen har arrangert kurs i gamle maleteknikker og bekjempelse av sopp og råte i samarbeid Fylkeskonservatoren og Aust-Agder bygningsvernsenter. De har også deltatt på kurs i merking og flytting av hus.

De teknisk-industrielle kulturminnene Sjølingstad Uldvarefabrik og Setesdalsbanen har helt spesielle behov for kunnskapsoverføring og opplæring.

Sjølingstad Uldvarefabrik

Det krever særlig kompetanse og erfaring å drifte maskiner og utstyr på museumsfabrikken. I all hovedsak lærer vi opp ansatte selv. Norsk Håndverksutvikling (NHU) har i to perioder bidratt til handlingsbåren kunnskapsoverføring på trekking av plisséstoff. Siste del ble avsluttet våren 2013. Her ble trekkeprosessen dokumentert i form av film, foto og skriftlig materiale av NHU. NHU har også stått for dokumentasjon av produksjon av snorer og bånd fra maskinene til Norsk possementsfabrikk, som Sjølingstad har fått i gave. Tekstilkunstner og lærer ved Kunsthøgskolen i Oslo, Franz Schmidt, har ved flere anledninger gitt påfyll med tekstilkompetanse i året som har gått. Husflidskonsulenten i Vest-Agder har bidratt i henhold til historisk utvikling av plisséstakkestoffet. Ansatte jobber til dels på tvers av avdelingene for å sikre ytterligere kunnskapsflyt. Likevel er dette et kritisk punkt for museumsfabrikken. Produksjonen er svært sårbar om ansatte slutter eller ved sykdom.

Setesdalsbanen

Ved Setesdalsbanen har en gjennom flere år kjørt et prosjekt hvor en pensjonert mekaniker med mange års erfaring fra driften, har fungert som mentor for senere rekruttert mekaniker. Målet har vært at dette skal bidra til kompetanseoverføring gjennom daglig arbeid i verkstedet. I 2013 har museet i tillegg arbeidet for at VAMs egne ansatte også skal ta opp igjen tradisjonelle arbeidsoppgaver knyttet til vedlikehold av lokomotiv, oppgaver som i liten grad har vært gjort ved banen etter nedleggelsen, f.eks. bytting av stagbolter.

Norsk Jernbanedrift har i 2013 bidratt med kursing i banevedlikehold. Både ansatte og frivillige ved banen har deltatt. Normer fra banens driftstid er lagt til grunn for arbeidet.

Gjenstandsforvaltning og fotobevaring

Med den nye organiseringen har fokuset på samlingsforvaltning økt, og det er blant annet påbegynt en prosess med målrettet registrering av gjenstander i Primus. Registering skal fremover gjøres etter en felles mal for hele VAM, det samme gjelder merking av gjenstandene. Det er i den sammenheng innkjøpt "merkekit", som kan brukes lokalt ved alle avdelinger. I 2013 er det hyret inn en ekstra ressurs til registreringsarbeid, spesielt knyttet til registrering av kunstsamlingene museet forvalter.

Etter inngåtte konsolideringsavtaler forvalter VAM samlinger eid av:

- Flekkefjord kommune
- Stiftelsen Lista museum
- AS Sjølingstad Uldvarefabrik
- Mandal kommune
- Stiftelsen Vest-Agder fylkesmuseum
- Stiftelsen Gimle Gård
- Stiftelsen Kristiansand kanonmuseum
- Stiftelsen Setesdalsbanen

Samlingene oppbevares dels ute på de enkelte avdelingene, dels på magasiner rundt i fylket. VAM vil arbeide for en bedre og mer systematisk forvaltning, hvor objekter som ikke inngår i utstillinger eller tablåer i avdelingene, blir oppbevart på magasiner som tilfredsstiller de nødvendige krav til klima og sikkerhet, jf. nedenfor.

Magasin

Vest-Agder-museet har et magasin i Mabergåsen, Lista, som dekker behovene til region vest for oppbevaring av små og mellomstore gjenstander. Her finnes også museets felles fotomagasin. Magasinet i Mabergåsen er klimaregulert og utstyret med inntaksrom, inkludert frysemuligheter. Ved Lista flystasjon disponerer museet deler av to hangarer til magasinering av større gjenstander, inklusive kjøretøy. I hangar 42 oppbevares museets militære kjøretøy, kanoner osv. Hangar 42 fungerer som «åpent magasin» hvor museets objekter benyttes i formidling sammen med Lister forsvarshistoriske forenings øvrige samlinger. I desember 2013 inngikk museet leieavtale om deler av en hangar nummer 2. Denne vil fungere som kaldt lager for museets større gjenstander, som båter, hestekjøretøy, motorer m.m. Denne vil være avlåst for publikum og kun være tilgjengelig for de som arbeider med samlingsforvaltning i museet. Magasinet vil bli benyttet for gjenstander fra hele fylket. Samlingene etter Lars Kristian Gulbrandsen forvaltes av Flekkefjord kommune, men oppbevares på Flekkefjord museum. Det arbeides for å sikre disse samlingene bedre magasinforhold.

I region øst er det ikke klimaregulerte magasin, og eksisterende magasiner er av svært varierende kvalitet. På Setesdalsbanen er det i tillegg en egen utfordring knyttet til magasinering og oppbevaring av rullende materiell og større deler til lok, vogner og spor. Magasinet i Mabergåsen har dessverre ikke areal til å dekke behovet for hele fylket, og da dette er en fjellhall, er ikke en utvidelse aktuell. Det bør etableres fellesmagasin i øst tilsvarende Mabergåsen i vest. Det ble i 2013 gjennomført befaring i mulig fellesmagasin ved Hannåsleiren/Moi, men den tekniske vurderingen konkluderte med at anlegget ikke var egnet som fellesmagasin. Arbeidet vil bli gitt videre prioritet i 2014.

Inntak

Vest-Agder-museet har en restriktiv inntakspolitikk, men vurderer alle henvendelser ut fra faglige kriterier og i et samarbeid mellom konservatorer og andre fagfolk i museet. I Kristiansand er det gjort inntak og dokumentasjon av *Pedagogisk Lekesenter* og *Elefantapoteket*. Tekstilkunstneren Else Marie Jakobsen ga i 2011 en stor gave til Kristiansand museum. I samarbeid med familien gikk museet i gang med å hente ut den verdifulle gaven fra hjemmet hennes, et arbeid som ble fullført i 2013. Mandal museum har i løpet av året mottatt bøker, fotografier, tidsskrifter og enkelte gjenstander.

Utlån

Et stort maleri av Gustav Wentzel fra kunstsamlingen i Mandal ble konserverert og utlånt til utstilling på Blaafarveværket for sommersesongen. 21 malerier samt fotografier og andre gjenstander ble utlånt til utstilling i kulturhuset Buen i forbindelse med 175-årsjubileet for Amaldus Nielsens fødsel.

Annen gjenstandsforvaltning

Gjenstandene på Gimle Gård utgjør en sluttet samling. Nye gjenstander mottas kun unntaksvis, og fortrinnsvis om de har en direkte historie knyttet til Gimle Gård. Inneklimaet på Gimle Gård er nå

regulert gjennom varmeelementer i de gamle vedovnene. Temperaturen på elementene reguleres etter utetemperatur og årstid, noe som bidrar til en stabil relativ luftfuktighet. Dette er svært gunstig for det sårbare interiøret. Det blir ført et jevnlig ettersyn med og justering av anlegget.

Som et ledd i en nyinggått avtale mellom Vest-Agder-museet og Stiftelsen Setesdalsbanen om videre forvaltning og drift av stiftelsens samlinger har det blitt utarbeidet en oversikt over samlinger, gjenstander og inventar pr. 2013.

Til bruk i kunstsamlingene i Mandal er det kjøpt inn to store staffelier og et bordstaffeli til arbeid med tilstandsvurdering og konservering av bildende kunst. Wangensteensamlingen i Mandal (119 malerier) er avfotografert, merket og registrert i databasen Primus høsten 2013. Av de 119 kunstverkene er 118 av maleren Amaldus Nielsen og 1 av maleren Olaf Isaachsen.

En registrator har fast kontorsted på Lista og bidrar til at registreringsarbeidet knyttet til gjenstandene her har en jevn fremdrift. I siste del av 2013 ble også mer systematisk registrering av samlingene eid av Flekkefjord kommune igangsatt.

Fotobevaring

Vest-Agder-museet har én ansatt i 50 % stilling knyttet til fotobevaring, digitalisering og tilgjengeliggjøring. I tillegg drifter VAM fellestjenesten «Digitale bilder i Agder» og har også gjennom dette tiltaket tilgang til tjenester innenfor fotobevaring. DBA har blant annet digitalisert og tilgjengeliggjort flere motiver fra Waage-Pettersen-samlingen i Farsund og det er skannet bilder fra deler av andre samlinger med tanke på senere publisering. Forespørsler om bilder fra nettstedet dbva.no har økt fra i fjor. Nærmere 500 bilder fra Vest-Agder-museets samling er levert ut til ulike formål, private og kommersielle.

I tillegg er det blitt utført rensing, merking og pakking av fotografiske glassplater etter mandalsfotografen Anna Halling.

FORSKNING OG DOKUMENTASJON

Arbeidet på forskningsfeltet i Vest-Agder-museet var inntil sommeren 2013 organisert i faggruppe forskning. Etter omorganiseringen er fagansvaret for og mange av forskningsoppgavene integrert i fagseksjonen. I tillegg skjer noe dokumentasjon og forskning av ansatte i de geografiske avdelingene. Da gjerne knyttet til det konkrete kulturminnet eller nærområdet. Vest-Agder-museets forskningsarbeid tar utgangspunkt i prinsipper og retningslinjer nedfelt i museets forskningsplan. I praksis er en stor del av forskningen i Vest-Agder-museet knyttet til artikler i museets årbok.

Doktorgradsavhandling

Konservator Kathrin Pabst leverte i september 2013 sin doktorgradsavhandling i profesjonsetikk. Den omhandler museumsansattes moralske utfordringer i arbeid med følsomme tema.

Årbok 2013

Jan Henrik Munksgaard, tidligere leder ved Vest-Agder Fylkesmuseum, nåværende Kristiansand museum, fylte 70 år i 2013. Museet ønsket å hedre jubilaranten med et festskrift med artikler på Munksgaards interesse- og fagfelt, skrevet av kolleger og fagfeller. Boka fikk tittelen *Museet til Odderøya* og ble utgitt til Munksgaards fødselsdag i mai.

Forskning rettet mot 2014

En del forskning i forbindelse med Grunnlovsjubileet 2014 har foregått i 2013. Kathrin Pabst og Mari Olafson Lundemo har levert bidrag til en bok om eidsvollsmennene og deres hus i regi av Riksantikvaren. Boken utgis i 2014. Museet arbeider som et ledd i sin BRUDD-strategi med årbok som retter et kritisk blikk mot utstilte og uttalte nasjonale verdier.

Andre forsknings- og dokumentasjonsprosjekter

- Boken *Uventet og ubedt. Paranormale erfaringer i møte med tradisjonell tro* (Kathrin Pabst og Jan-Olav Henriksen) ble utgitt på Universitetsforlaget i 2013. Utgivelsen fikk innvilget økonomisk støtte gjennom Vest-Agder-museets faglige råd.
- Vest-Agder-museets militærhistoriker, Endre Wrånes, ble fristilt to måneder høsten 2013 for å fullføre manus til bok om kystfortene langs Agderkysten.
- Museet har deltatt i historieprosjektet til Risøbank IKS, med vekt på parafinfabrikken og forholdene rundt denne samt familien Salvesens tilknytning til Mandals næringsliv og skipsfart. I forbindelse med riving og forestående avvikling av industrivirksomhet fotograferte Mandal museum industrimiljøene på Sanden og Nedre Malmø.
- Avdelingsleder ved Flekkefjord museum har arbeidet med oppfølging av forskningsarbeid knyttet til plastbåtprodusenten Draco.
- I 2013 har avdelingsleder og formidler ved Flekkefjord museum deltatt aktivt i dokumentasjon i forbindelse med nedleggelse av byens siste garveribedrift. Aarenes lærfabrikk stengte dørene i 2013 etter 160 års drift.
- Fotoarkivet etter KVM boats i Søgne samt deler av arkivet etter Skibspplast i Evje er digitalisert.

Forskernettverk Agder

Vest-Agder-museet er med i Forskernettverk Agder sammen med Universitetet i Agder, Statsarkivet i Kristiansand og Aust-Agder kulturhistoriske senter. Forskernettverket arrangerer det årlige Agderseminaret og ett til to halvdagsseminarer og står bak en årlig publikasjon. I 2013 ble det holdt et seminar om å skrive en vitenskapelig artikkel. Seminaret samlet over 30 deltakere. Årets Agderseminar hadde tittelen *Gud og mammon – religion og næringsliv*. Det ble holdt på Universitetet i Agder. Vest-Agder-museet var medarrangør.

STØTTE OG TJENESTER TIL EKSTERNE AKTØRER OG MUSEER

Prosjektmidler til ubemannede museer i Vest-Agder i 2013

Vest-Agder-museet delte i 2013 ut 200 000 kroner i prosjektmidler til museer uten fylkeskommunalt driftstilskudd. Samlet søknadssum var 420 850 kroner. Til sammen fikk 14 prosjekter i 9 kommuner støtte. Prosjektene som fikk støtte fordelte seg på utstillinger, markedsføring, bygnings- og gjenstandsforvaltning.

Søker	Prosjekt	Sum tildelt
Bommen Elvemuseum	Forprosjekt rassikring og nybygg	20 000
Hægebostad museumsnemnd	Reparasjon av gml. bygninger	15 000
Knaben Gruvemuseum	Brosjyre for museum og gruve	10 000
Lamerika AS	Digital formidling: Reisen til Amerika	25 000
Lindesnes bygdemuseum - Kulturtorvet	Lys til utstilling	14 500
Lindesnes kystkultursenter	Montering av utstillingen "Kvinner i hermetikkindustrien."	10 000
Minne, Åseral	Leketøysutstilling	15 000

Søker	Prosjekt	Sum tildelt
Minne, Åseral	Montering av turbin	15 000
Porsmyr bygdetun	Div. restaureringstiltak, sikring, markedsføring m.m	25 000
Stiftelsen Det gml. Posthuset	Brosjyre for DGP og Barnevandringscenteret	6 500
Gamle Kvinesdal kraftstasjon	Reparasjon av kraftstasjon	15 000
Stiftelsen Øie mølle	Rørgate/vannvei til mølle	15 000
Sveindal museum	Registrering av skomakerutstyr	4 000
Søgne zoologiske og geologiske museum	Nye montere og belysning	10 000

Tjenester til eksterne samarbeidspartnere og museer

Sju museer søkte i 2013 om faglig bistand fra Vest-Agder-museet. Rådgivningstjenesten er gratis og er også tilgjengelig for lag og foreninger og andre som arbeider med kulturhistorisk materiale og formidling.

Museet tilbyr også utlån av utstillingsutstyr og utskriftstjenester til sterkt reduserte priser til andre museer og samarbeidspartnere. I 2013 leverte VAM elleve større utskriftsjobber til utstillinger og ulike formidlingstiltak ved andre institusjoner, foreninger og museer. En av disse var 40 bannere med historiske foto til Tingvatn besøkssenter i Hægebostad. Interessen for historiske foto er stor. VAM har i 2013 solgt og gitt flere tjenester til eksterne aktører. Av større oppdrag kan nevnes: Arbeid med foto for Lindesnes Fyrmuseum, digitalisering av bokillustrasjoner for Kristiansand Katedralskole Gimle på oppdrag fra Fylkeskonservatoren og levering av rundt 600 historiske bilder fra Kristiansand til Jan Freuchens utsmykningsarbeid i Rådhuskvartalet.

DIGITALE BILDER I AGDER (DBA)

Digitale Bilder i Agder (DBA) har i 2013 hatt fotograf Arve Lindvig ansatt i en stillingsressurs på 50 %. DBA har i 2013 hatt 16 medlemmer. Nye medlemmer vurderes fortløpende.

Særskilte oppgaver

Som tidligere år ble alle medlemmer i DBA invitert til å melde inn behov for tjenester. Tjenester hovedsakelig innen digitalisering, systematisering av bildefiler og opplæring har vært utført ved Statsarkivet, Torridal historielag, Kristiansand folkebibliotek/Kristiansand kommune og Vest-Agder-museet.

Status dbva.no og daglig drift

I løpet av 2013 har nettstedet dbva.no hatt en tilvekst på ca. 700 bilder med metadata. Pr. januar 2014 har vi 37 192 bilder tilgjengelig for publikum. Forespørsler om bilder fra nettstedet har økt fra i fjor. Totalt er det håndtert nærmere 1900 bildefiler fra bildebasen med bakgrunn i henvendelser fra 130 personer. Til sammenlikning ble det i 2012 håndtert rundt 530 bildefiler fordelt på ca. 80 henvendelser. I tillegg har enkelte av medlemsinstitusjonene overtatt noen bestillinger og formidlet bildene selv. Alle utleveringer av bilder og endringer av metadata har blitt klarert med de respektive eiere.

Årets landskonferanse i foto ble arrangert i Kristiansand i mai. Vest-Agder-museet stod som vertskap, og det ble benyttet anledning til å reklamere for DBA gjennom foredrag og boksalg. Arve Lindvig har

deltatt på tre dagers workshop om fotobevaring ved Preus Museum i Horten i juni og dagskurs i fotojuss i Stavanger i november.

Møter

Styringsgruppemøter ble avholdt 30. april og 15. oktober.

Ny nettløsning

Siste styringsgruppemøte vedtok å gå inn for å legge ut alle DBAs bilder i redusert oppløsning og uten vannmerke på bildedelingstjenesten Flickr. De første bildene ble lagt ut ved årsskiftet.